

# Sociale medier og biblioteker

Et bud på bibliotekernes brug af de sociale medier og netværkskultur i dag og i fremtiden.

## **Abstrakt**

I opgaven bliver de sociale medier diskuteret sammen med netværks -, videns - og informationssamfundet, set i forhold til bibliotekssektoren. Der bliver set på de nye medier overordnet og bestemte sociale medier bliver beskrevet og diskuteret i forhold til deres brug online og hvad de vil kunne bruges til i bibliotekerne.

Der bliver også set på bibliotekernes historie, og diskuteret hvordan den teknologiske udvikling, især den digitale, har påvirket bibliotekerne, og hvor bibliotekerne står i dag. Der kommer nogle bud på, hvor biblioteker og bibliotekarer står i dag, og hvilke ændringer, der er nødvendige for at bibliotekerne kan bibeholde deres betydning som en vigtig vidensinstitution i fremtiden. Det er min konklusion, at bibliotekerne må blive mere aktive i videnskabelse og formidling, og at de sociale medier vil blive mere udbredte i bibliotekssektoren, som de også bliver det i resten af samfundet.

Bacheloropgave  
Sociale medier og biblioteker

Indledning og problemformulering.....	3
Viden og information.....	5
Nye medier, sociale medier og teknologier .....	5
Fokus på KVINFO.....	6
Biblioteket før og nu .....	8
Sociale medier.....	12
Web logs .....	12
Samarbejdsmedier.....	13
Kontakt – og kommunikationsmedier.....	14
Tagging .....	15
Hvad kan de bruges til?.....	15
Biblioteker og bibliotekarers nye rolle .....	18
Hvor bibliotekerne er nu i forhold til de nye medier .....	21
Konklusion.....	25
Litteraturliste.....	27

## Indledning og problemformulering

I dag er der en internetkultur, som i høj grad har sit omdrejningspunkt i de sociale medier. Vi går ikke bare ind på hjemmesider for at få oplysninger og se hvad firmaer og andre organisationer skriver, men vi bruger de sider, som muliggør samtale med andre på tværs af tid og sted. Microsoft Messenger(msn) har i mange år været et udbredt socialt medie, ligesom andre chatmedier, som AOL eller diverse onlinechatsider, der vandt udbredelse i internettets unge år. Andre sider, der muliggør social interaktion, har også vundet indpas, som f.eks. MySpace, Facebook og forskellige blogsider, ligesom andre sociale teknologier som Skype eller vidensdelingssider som wikipedia.

Det handler om at opbygge og vedligeholde netværk. Ikke bare ét netværk, men flere netværk, som man så kan være mere eller mindre involveret i. Og disse netværk udgør i dag en stor del af folks sociale relationer og informationsindsamling, da mennesker nu engang til alle tider har benyttet sig af metoden, at spørge andre efter den information man søger frem for selv at søge den, selvom det måske ville være ligeså hurtigt eller hurtigere. Deri ligger så både en mulighed og en udfordring for nutidens og fremtidens biblioteksverden. En udfordring i, at folk selv søger og finder den information de leder efter, og en mulighed for at blive en del af deres søgeproces, når de spørger deres netværk efter den ønskede information.

Der har altid været et fokus på bibliotekerne, som vidensinstitutioner og formidlere af den information, som er i dem. De har historisk set haft en slags monopol på vidensformidling sammen med skolerne, og især på den 'frie, gratis viden'. Men i dag søger folk jo selv informationer gennem nettet og søgemaskiner som Google, og vidensmonopolet er derfor forsvundet. Hvis bibliotekssektoren ønsker, forsat at være en del af folks informationssøgning og tilegnelse, så er det nødvendigt, at der tænkes i nye baner, og man omtænker det traditionelle formidlingsbegreb. Der er behov for ikke bare at tænke i formidling, men ligeså meget tænke i kommunikationsformer, netværk og videnskabelse – og deling. Og her er det, at de sociale medier kan komme til at spille en rolle, hvis man i bibliotekssektoren bruger dem til vidensformidling.

Hvordan kan man gøre dette? Er det muligt for bibliotekssektoren, at række udover sin nuværende grænse og udnytte de ressourcer og muligheder, der ligger i internettet og de sociale medier? Og skal den overhovedet gøre det? Spørgsmålet er jo om biblioteket i

## Bacheloropgave Sociale medier og biblioteker

traditionel forstand er ved at forsvinde, da det ikke længere passer til de behov og den kultur, der eksisterer omkring informationssøgning og tilegnelse. Vi taler for alvor om slutbrugere og selvhjulpne, og endda kompetente, brugere i dag, som selv kan dække en stor del af deres informationsbehov ved egne søgninger. Så skal bibliotekssektoren forsøge, at tilpasse sig de nye tider og tage de nye medier, de sociale medier, i brug, eller kan bibliotekssektoren forsætte mere eller mindre som nu, hvor man blot gør det muligt for brugerne selv at søge i katalogerne og så stiller sig til rådighed med sin ekspertise som ansat?

Der er her to hovedspørgsmål, som trænger sig på. Det ene er, hvordan de nye medier(eller web 2.0) påvirker folks informationsindsamling – og søgning, og det andet er hvordan disse medier kan bruges i en bibliotekssammenhæng, og hvilke der er egnet til det. Medierne er jo forskellige i deres funktionsmåder og hvilke områder de lige præcist rammer indenfor netværkskulturen, og det må derfor tænkes, at nogle medier er bedre egnet end andre.

Her vil jeg sætte fokus på disse spørgsmål:

- Hvordan anvendes sociale medier af bibliotekerne og er der strategier for deres implementering?
- Hvordan har den digitale teknologi påvirket bibliotekernes udvikling?

For at kunne svare på spørgsmålet om, hvorvidt biblioteksverdenen anvender sociale medier, så vil jeg se nærmere på hvordan de forskellige sociale medier kan bruges og bliver brugt, og hvilke der vil kunne bruges enten direkte eller til inspiration til bibliotekssektorens fortsatte udvikling.

Til det andet spørgsmål vil jeg se på biblioteket i en historisk sammenhæng, for at kunne sætte det i perspektiv til de forandringer den digitale teknologi har medført indtil nu, og hvilke det kan tænkes den vil medføre på sigt. Dette vil jeg diskutere, og så komme med et bud på hvilke ændringer, der kan ske hen mod slutningen af opgaven. Bibliotekarens og bibliotekets roller vil også blive diskuteret som en del af dette, og der vil blive set på hvilke ting man i dag sætter fokus på, og hvor fokus vil komme til at ligge i fremtiden.

Til slut vil jeg meget konkret kigge på nogle bibliotekssider og trække nogle biblioteker frem, som har implementeret forskellige nye medier i både det fysiske og virtuelle rum.

## Viden og information

I indledningen er viden og information blevet brugt som delvist synonyme, ligesom de to ofte sættes i hinandens sted i samfundet. Forskellen mellem viden og information ses, som værende mellem viden, som knyttet til et subjekt, mens informationer ses knyttet til et objekt. Der er dog en flyvende grænse mellem dette, da informationer også har subjektive kvaliteter, som bliver påpeget af Tredinnick (2006). Der er også et fysisk - ikke fysisk forhold, hvor information er knyttet til noget fysisk, mens viden ikke kan gribes eller berøres. Viden er udelukkende noget vi har i os, og hvis vi forsøger, at nedfælde vores viden, ja, så bliver den pludselig til information i stedet. Jeg vil dog ikke gå nærmere ind på denne problemstilling, da det ikke er det, der er fokus for opgaven, blot gøre opmærksom på dette forhold, og min brug af begreberne.<sup>1</sup>

## Nye medier, sociale medier og teknologier

Jeg vil i opgaven bruge begreberne nye medier, nye teknologier, sociale medier og sociale teknologier på forskellige tidspunkter. For at undgå forvirring vil jeg kort opridse brugen af disse begreber og ellers henviser til Flew (2008).

*Nye medier* henviser generelt til alle medier, som er en del af informationsfundet, og specielt til online medier. (F.eks. Facebook, msn, Skype etc.).

*Nye teknologier* henviser til den teknologi, som ligger bag de nye medier og mulighederne for at bruge teknologien på nye måder. Nye teknologier tænkes også i høj grad som teknologier, der muliggør konvergens af medierne. (F.eks. mobiltelefoner, iPhones, e-bogslæsere etc.).

*Sociale medier* er de medier, som muliggør opbyggelsen og vedligeholdelsen af sociale relationer mellem mennesker. Disse er ofte en del af web 2.0 medierne, men der findes også sociale medier, som ikke er en del af web 2.0 fænomenet. (F.eks. mails).

---

<sup>1</sup> For en nærmere indførelse i spørgsmålet, kan Lars Qvortrup's 'Det vidende samfund' læses.

*Sociale teknologier* hænger i høj grad sammen med nye teknologier, men her tænkes på den del af de nye teknologier, som muliggør social interaktion. (F.eks. mobiltelefoni og webcams).

## Fokus på KVINFO

KVINFO er et forskningsbibliotek, som i sin tid blev oprettet, da Nynne Koch i 1964 så et problem i den måde litteratur omkring kvinder og køn var indekseret på (Nielsen, 2009). Hun startede sit eget indekseringssystem og i 1987 blev KVINFO oprettet som en selvejende institution under kulturministeriet, men med rod i kvindebevægelsen og forskningen i kvinders vilkår. KVINFO er dog ikke kun et forskningsbibliotek, da det som en del af sit grundlag også henvender sig til den brede offentlighed, og ikke kun forskere.

KVINFO er interessant, fordi KVINFO ikke bare er et bibliotek i traditionel, fysisk forstand, hvortil der hører en internetside, men fordi de selv er aktive medskabere af viden. Biblioteket har gennem sin tid involveret sig i forskningen på det område KVINFO dækker, været med til at udvide det og tilpasse sig de nye områder, som er kommet til undervejs. Det startede med litteratur om kvinder, og er med tiden blevet udvidet til generel kønsforskning og etnicitet, som fokuset og forskningen har flyttet sig fra en rødstrømpe mentalitet til en mere generel fokus på, hvordan kønnene interagerer og hvilke roller de har. KVINFO består af fem forskellige afdelinger med hver deres fokus, hvor biblioteket er sin egen afdeling, ligesom web og kommunikation er sin egen.

KVINFO konceptet beskrives som følger af Jytte Nielsen (2009):

- Institutionens unikke placering mellem forsknings – og uddannelsesinstitutionerne og den almene offentlighed
- Forskningsformidling
- Brugere i centrum
- Mange samarbejdspartnere og stort netværk
- Institutionen arbejder med på en samfundsmæssig forandringsdagsorden

Dette koncept er grundlaget for alle KVINFO aktiviteter og netportalen. Her lægger jeg især mærke til deres fokus på samarbejdspartnere og netværk, som en del af deres strategi for at føre KVINFO videre og udvikle det. Ikke bare vil de formidle deres viden og sætte deres brugere i centrum, de vil også arbejde sammen med dem, indgå i et netværk med dem og andre for at gøre biblioteket og dets side så brugbar som muligt.

Det er klart, at det ikke er muligt, at inddrage alle brugere aktivt, men den del, som tilhører forskningsmiljøerne kan inddrages, så de både bliver producenter og brugere af biblioteket, ligesom de kan skabe sig et netværk med forskellige andre forfattere.

Med ca. 10 år på bagen, er netportalen forholdsvis ung, men under konstant udvikling. Da Nielsen i 2009 skrev sin artikel om KVINFO var der fire specifikke emneindgange eller 'subsites', som hun også kalder dem, og i dag er der fem. Dette er et eksempel på den udvikling, som finder sted på siden<sup>2</sup> gennem fortsat arbejde for at gøre siden bedre for brugerne. Undersiderne er direkte svar på konstaterede brugerønsker og behov, og de kan derfor ses som eksempler på, hvordan et bibliotek kan imødekomme brugernes ønsker og tilpasse sig en foranderlig verden, hvor biblioteker i højere grad end for 10-15 år tilbage er i konkurrence med andre, værende det andre biblioteker, søgemaskiner, netværk eller lignende.

Længere oppe nævnte jeg også, at de ligger vægt på biblioteket og web og kommunikation som to separate afdelinger, frem for at have webdelen indlemmet som en del af biblioteket eller sekretariatet. Siden er i sig selv en vigtig og fremtrædende del af KVINFOs arbejde, og med den udvikling, der er inden for de digitale medier, så er det sandsynligt, at siden vil vokse i betydning og mere og mere af KVINFOs formidling vil foregå via den. De forskellige aspekter af KVINFO er generelt integrerede, sådan at der kan findes information om alle de forskellige dele på siden, delt ind i hvert deres faneblad og med forskellige søgemuligheder og emneindgange. Alt efter hvilken man så trykker sig ind på, skifter siden udseende, så det er tydeligt man nu er inde i en af undersiderne. Dette er en forholdsvis simpel ting, men ikke desto mindre praktisk, hvis man trykker sig meget rundt og let bliver forvirret over, hvor man er henne af.

KVINFO er fremme i skoene, hvad angår aktiv videnskabelse, men samtidig holder de fast i mange af de gamle bibliotekstraditioner. Der bliver brugt kontrollerede termer, emneindgange og søgemuligheder skabt af faguddannet personale, og selvom det i

---

<sup>2</sup> [www.kvinfo.dk](http://www.kvinfo.dk)

visse dele af databasen er muligt, at tilføje billeder og kommentarer, så er der stadig en redaktør, som gennemgår det hele og sørger for det er korrekt, det der bliver lagt op. Der er altså stadig lagt vægt på bibliografisk kontrol og tingene bliver styret af bibliotekarerne. Dette besvarer spørgsmålet om, hvorvidt bibliografisk kontrol stadig er mulig i den digitaliserede verden, men det kan ikke med sikkerhed sige, om det også vil være sådan i fremtiden. Lige nu lader det til, at KVINFO konceptet fungerer rigtig godt, og så længe de fortsætter med at tilpasse sig brugernes ønsker, kan man formode det også vil gå godt fremover. I hvert fald bliver siden flittigt brugt med ca. 210.000 unikke brugere hvert år (Nielsen, 2009), og der er intet, der tyder på dette vil ændre sig foreløbigt.

En anden ting, som også er interessant i forhold til KVINFO er, at KVINFO ikke ser sig selv som en neutral formidler, som der ellers er tradition for i biblioteksregi. Tværtimod har KVINFO en bestemt indgangsvinkel til alt hvad de laver, og bibliotekaren, som en neutral vidensformidler, ses som forældet og som en illusion. (Drost & Hasle, citeret i Nielsen, 2009). Nielsen har en pointe, da det er svært at tale om fuldstændig objektivitet i vidensformidling – og skabelse, og hvis vi ikke kan være neutrale, så må vi i stedet gøre os klar, hvor vi står og med hvilken optik vi formidler. Måske er det den vej, som bibliotekerne i fremtiden skal gå; fra passiv vidensformidler til aktiv vidensskaber og formidler. I hvert fald kan de erfaringer KVINFO har skabt sig gennem deres arbejde med netportalen, overføres til andre biblioteker og bruges til at se på, hvor folke – og forskningsbibliotekerne kan ændre praksis og møde brugeren, der hvor brugeren er.

## **Biblioteket før og nu**

Man kan sige, at ordet 'før' måske er noget upræcis, men samtidig ganske rammende. Der har været biblioteker, så længe der har været skrift, men disse biblioteker har udviklet sig med tiden og ændret karakter. Nogle af de første biblioteker var måske egentligt mere det vi i dag vil kalde arkiver, mens andre har mindet meget om et klassisk 1900 tals bibliotek; fyldt med tekster indeholdende datidens og fortidens tanker og ideer om forskellige emner og områder.



## Bacheloropgave Sociale medier og biblioteker

Men det er ikke før bøger begynder at blive spredt, efter opfindelsen af trykkekunsten, at det vi kalder 'det moderne bibliotek' opstår. I 1800 tallet kommer de første offentlige udlånsbiblioteker til, i kølvandet på Oplysningen og industrialiseringen. (Tredinnick, 2006). Disse biblioteker er i høj grad en modreaktion mod massekultur, nærmere bestemt arbejderkultur, hvor dannelse kommer i centrum. Dannelse tænkes her som 'god middelklassekultur' og 'god litteratur'. Hvad god litteratur så er, er et helt andet spørgsmål, som jeg ikke vil komme nærmere ind på her.

Med udbredelsen af biblioteker, som samlinger af 'gode' bøger, kommer også de professionelle bibliotekarer. Dette er en naturlig udvikling, da det var og er nødvendigt med nogen, som kan finde og formidle den information, der ligger i bibliotekerne. Biblioteksvidenskab og kundskab har ændret sig gennem 1900 tallet, men har i det store og hele haft det samme fokus hele vejen igennem; opbevaring, systematisering, genfindning og formidling af viden. Der har så været forskellige tanker om, hvordan dette bedst lader sig gøre, men der har hersket en udbredt enighed om, hvad det er en bibliotekar skal gøre og ikke skal gøre.

I midten af 1900 tallet blev computeren så opfundet, og her begynder den digitale alder stille og roligt. Ligesom med trykkekunsten, så sker ændringerne ikke fra den ene dag til den anden, men derimod over nogle årtier, og vi er nu midt i en rivende udvikling, der kan gøre selv de mest 'up to date' personer forpustede. Til at starte med, blev computerteknologien brugt til at digitalisere katalogerne, og kortkatalogerne blev langsomt udskiftet til fordel for en katalog, der kunne søges i med nogle få kommandoer, ligesom computeren kunne bruges til at tjekke bøger ud og ind. Nogle af de gamle kortkataloger er stadig gemt, men det er mest fordi de anses for at være et stykke bibliotekshistorie, og ikke fordi nogen regner med de nogensinde skal i brug igen.

Fra 1990'erne kom der så for alvor gang i udviklingen indenfor den digitale verden, og dermed også ændringer i bibliotekerne. Internettet vandt udbredelse herhjemme, musik og VHS(og sidenhen DVD) fik en plads blandt bøgerne, sammen med tegneserier og trivallitteratur, som ellers tidligere ikke har været anset for at være 'godt nok' (Emerek, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen, 2006). Biblioteket havde stadig som en del af sin grundtanke og baggrund, at biblioteket skal være med til at danne folk, og derfor har inkluderingen af tegneserier og trivallitteratur, da også skabt debatter, da man gik fra at

være formyndere til at mene folk selv kunne skelne mellem hvad der er godt og skidt, og til at se på alt som principielt værende ligeværdigt. Det forhindrer dog ikke biblioteksverdenen i stadig at diskutere 'god smag' og 'god litteratur', nu blot uden formynderrollen, og med et bredere syn på litteratur end for 100 år siden. Debatten om formynderi sat overfor den myndige bruger, kommer cirka samtidig med ungdomsoprøret og forbrugerkulturens indtræden i samfundet (Emerek, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen, 2006). Ligesom arbejderkulturen havde en indvirkning på bibliotekerne, så har nye kulturer også haft det og har det den dag i dag. Vi er i høj grad påvirket af en forbrugertankegang, hvilket også kan ses i alle de (for)brugerundersøgelser, der laves i biblioteksregi og den konstante fokus på udlånstal og service. Der kan altså ses påvirkninger af biblioteket i den udvikling, der finder sted i både samfundet og teknologien.

Efterhånden har den digitale teknologi vundet større og større indpas på de danske (og udenlandske) biblioteker, som teknologien er blevet både mere udbredt i samfundet og billigere at anskaffe. Teknologien er også blevet brugt til mere; fra at bruge computerteknologien til at registrere hvad der står på biblioteket og hvad der er lånt ud, er katalogen blevet tilgængelig online, den er blevet udvidet med flere søgemuligheder, koblet til en hjemmeside med arrangementer, nyheder, brugerkonti og hvad de enkelte biblioteker nu ellers har synes, der skulle være på deres side. Teknologien er også blevet lettere at bruge for almindelige folk, og efterhånden er man i biblioteksverdenen begyndt at tale om 'den kompetente slutbruger' eller bare om slutbrugere, og systemer rettet mod slutbrugere. Det er blevet almindeligt, at folk selv søger efter den information de ønsker, og der ligger en forventning om, at folk i høj grad også selv kan finde den information de ønsker. Vi lever i et informationssamfund, et videnssamfund eller sagt med Lars Qvortrups ord; et hyperkomplekst samfund (Qvortrup, 2006). Informationer er overalt, og bruges hele tiden. Vi har altid brugt informationer, men mængden af informationer, vi bliver overdyngtet med, er så stor, at det ikke længere er et spørgsmål om at finde de informationer man leder efter, men at sortere i de informationer man finder. Informationsselektion er vigtigere end aldrig før. Der er ingen mennesker, der kan nå at læse sig igennem al information om blot et enkelt lille område, da selv små områder har meget information skrevet om dem, og i de tilfælde,

hvor området virkeligt er forsvindende lille, så er det umuligt, at vide sig sikker på man rent faktisk har fundet al information om emnet, da der hele tiden produceres ny viden og skrives nye artikler.

Dette ligger også et pres på bibliotekerne. Den digitale teknologi gør produktionen af ny viden hurtigere, og en stor del af den viden vi benytter os af findes og produceres på nettet. Bibliotekerne er tvunget til at vælge noget information fra; ellers ville de hurtigt løbe tør for plads på hylderne. Man kan selvfølgelig spørge sig selv om, hvorfor de ikke bare gør det hele elektronisk; så ville pladsproblemet være løst. Helt så nemt er det dog ikke. Der er allerede en stor del elektronisk litteratur, især blandt tidsskrifter, men der skal stadig betales for adgang til dem, og disse elektroniske eksemplarer vil ikke være gemt i biblioteket, så den dag biblioteket ikke længere vil betale for adgang til dem, så mister de også de årgange de har betalt for én gang før (Flew, 2008). Ophavsret reglerne er heller ikke helt de samme på nettet eller fra land til land, og dette giver også problemer i forhold til, at købe sig adgang til en database uden for landets grænser. Bibliotekerne ejer ganske enkelt ikke den litteratur de køber sig adgang til og har ikke den samme garanti for altid at kunne finde et eksemplar frem, som med en papirudgave. Der kan også være flere restriktioner på en elektronisk udgave i forhold til hvad biblioteket må bruge den til, hvem den må udlånes til og hvor ofte. Det sidste ses f.eks. med netmusik, hvor biblioteket køber adgang til et bestemt antal numre for et år, og så er det bare ærgerligt, hvis de købte alt for mange eller alt for lidt, hvorimod CD'er kan udlånes ligeså ofte de vil, ligeså mange gange de vil og ligeså længe CD'erne stadig er i en stand, hvor de kan bruges. Og her er der kun den begrænsning på CD'er, som biblioteket selv indfører. I nogle tilfælde kan det digitale materiale også være begrænset til brug på selve biblioteket. Der er altså ingen garanti for, at man kan finde alt hjemmefra eller få adgang til det man finder, bare fordi det er blevet digitaliseret.

Men det er ikke nok at tale om digitalisering. For ikke bare er tingene blevet digitaliseret, de er også kommet på nettet, og viden bliver skabt, ændret og genfortolket i en lind strøm ved hjælp af samarbejdsmediernes, de sociale medier (Flew, 2008). Nogle af disse medier vil jeg komme ind på i det følgende afsnit. Der vil blive valgt en række forskellige eksempler, men det står mig klart, at jeg ikke kan lave en udtømmende liste, da internettet er ufatteligt stort og hele tiden ekspandere, og de sociale medier følger med ekspansionen.

Og det er her bibliotekerne i dag står; midt i en rivende udvikling af online information, hvor bibliografisk kontrol for det meste er opgivet, slutbrugere også er producenter, og eksperter ignoreres eller bliver sidestillet med alle andre, som er i den enkeltes netværk. For hvis jeg kender og kan skabe kontakt til 300 mennesker gennem et eller flere netværk, hvorfor skulle de så ikke kunne give mig ligeså gode eller bedre oplysninger som én enkelt ekspert? Der er her en udfordring for biblioteker og bibliotekarer, og det er den udfordring, som bl.a. KVINFO har taget op med deres holdning til viden og vidensformidling.

## **Sociale medier**

'Kært barn har mange navne,' lyder et gammelt ordsprog, og de sociale medier findes da også under flere betegnelser. De kaldes også web 2.0, nye medier og samarbejdsmedier(eng. collaborative media) (Flew, 2008). Jeg har valgt generelt, at bruge sociale medier, men bruger også de andre betegnelser, når jeg finder dem mere rammende. I dette afsnit vil jeg se på bestemte sociale medier og udelade andre. Ikke fordi de andre ikke kan bruges til noget, men fordi det hurtigt bliver et for bredt og diffust område, at kigge på alle de sociale medier jeg kender til. Andre sociale medier vil blive nævnt, men ikke nærmere beskrevet og diskuteret.

### **Web logs**

Web logs, også kaldt blogs, er et udbredt socialt medie, som nok mest henvender sig til personer, der ynder at skrive af den ene eller anden grund. Nogle bruger deres blog som en slags dagbog, som enten kan være privat, semiprivat eller offentlig, andre til at skrive amatør journalistik og andre til at skrive historier eller anmeldelser. En blog kan bruges til flere ting, men fælles for dem er, at der som oftest er en fast forfatter på en blog, eller en gruppe af forfattere, hvor bloggen så bliver styret fælles af dem eller af en eller flere personer bag bloggen (Flew, 2008). Flew har også et eksempel på en blog brugt af akademikere til akademisk arbejde og kontakt.<sup>3</sup>

En ting, som blogs også kan bruges til, men som jeg endnu ikke har set fokus på nogen steder er, at en blog også kan bruges til undervisning og læring. Dette er nok næppe den

---

<sup>3</sup> Eksempler på akademiske blogs: <http://milmariis.wordpress.com/> og <http://malenel.wordpress.com/>

mest udbredte brug af blogs, som i overvejende grad bruges til forskellige former for journalistik og politisk debat (Flew, 2008). Jeg har set ét konkret eksempel, hvor blogs blev brugt til læring i forbindelse med undervisning, og det var som et støtteredskab til at huske hvad man havde lært, hvad man lavede og skulle lave og til vidensdeling med andre nuværende studerende og fremtidige studerende, som så ville kunne læse hvilke erfaringer man havde gjort sig. Denne blog var også til refleksion over undervisningen, og der findes også andre blogs på nettet, som har som sit mål, at sætte fokus på uddannelse, sprog o. lign..<sup>4</sup> Disse blogs bærer stadig meget præg af journalistik (både amatører og professionelle), så de er svære at finde i en ren form.

Blogs er velegnede til artikler, hvor der kan kommenteres af læserne, og de kan som sagt have en eller flere forfattere. Et eksempel på en side, der bruger blogs er litteratursiden.dk, hvor det er muligt, at kommentere på artikler, anbefalinger o. lign..

### **Samarbejdsmedier**

Wikis er i høj grad et samarbejdsmedie, måske endda definitionen på et samarbejdsmedie, hvis man skulle lave en sådan definition. Wiki er egentlig hawaiiansk for 'hurtig' (Mader, 2007) og er skabt med ét formål for øje: "A wiki is simply a website in which users can create and collaboratively edit pages, and easily link them together." (Mader, 2007). Wikis er med andre ord skabt til vidensdeling, og tanken bag er, at alle kan hjælpe til med at skabe ny viden eller tilføje allerede eksisterende viden. Samtidig kræver en wiki ikke, at man først skal gemme et dokument på sin computer, men alt foregår online og uden forsinkelser. Dette gør det lettere, at rette i dokumenter, hvor der er flere personer, som skal se på det samme dokument, og en wiki kan da også bruges til andet end som en encyklopædi, om end det er den brug wikien er bedst kendt for.

Wikien er et godt eksempel på et samarbejdsmedie, og er velegnet til at skabe viden gennem bidrag fra mange mennesker, når den fungerer. Wikis bliver brugt i mange virksomheder til at samle den viden, som er blandt medarbejderne, gemme den og gøre den tilgængelig for andre og nye medarbejdere.

---

<sup>4</sup> Se f.eks. <http://pudsigkat.dk/> eller <http://www.technologyreview.com/blog/>

### ***Kontakt – og kommunikationsmedier***

Man kan sige, at alle sociale medier i et eller andet omfang er kommunikationsmedier, men her vil jeg tage fat i nogle af de medier, som mere specifikt retter sig mod kontakt og kommunikation med andre. Blandt disse medier er msn, AOL og chatsider, Skype og Facebook. Sidst nævnte går udover det, at være et kontakt – og kommunikationsmedie, men dets hovedfunktion er, at sætte dig i forbindelse med andre. Mails hører også under kontakt – og kommunikationsmedier, men disse bliver ikke anset for at være en del af web 2.0 fænomenet, da mail i de fleste tilfælde handler om information fra en afsender til en modtager, og så tilbage igen. Der er også en forsinkelse på mails og kommunikationen er langsom sammenlignet med nyere kommunikationsmedier. De andre medier henvender sig ofte til flere personer på én gang, og kommunikation sker med det samme. Chat af den ene eller den anden art, er da også et udbredt redskab i dag. Man kan f.eks. spørge en bibliotekar til råds via en chatfunktion, og kan på den måde få direkte svar på et eller flere spørgsmål uden at være fysisk til stedet på biblioteket. Det er det, som ligger til grund for biblioteksvagten, der er et samarbejde mellem landets biblioteker. Oprindeligt skulle der også have været telefonisk support, men det er hovedsageligt chatfunktionen og formularfunktionen, som bruges i dag. Det er muligt at ringe, men det kræver man først finder telefonnummeret. En Skype lignende funktion er ikke indført, men da softwaren bliver opgraderet på et tidspunkt, så er det muligt, at det bliver tilføjet til den tid.<sup>5</sup> Der står dog ikke noget om dette nogen steder, så tilføjelse af internettelefoni er ren spekulation fra min side.

Nogle biblioteker bruger også RSS feeds og SMS services, men ingen af disse services er udbredte (Hummelshøj, 2006). Den generelle tendens i samfundet går dog i retning af flere SMS services, så det vil være naturligt for bibliotekssektoren at følge trop og tilbyde en SMS ved nyheder, ankommet materiale o. lign..

---

<sup>5</sup> <http://www.biblioteksvagten.dk/om.asp?artid=24>

## **Tagging**

Tags eller emneord på dansk, har vundet udbredelse inden for nogle sociale medier. Dette er f.eks. tilfældet med Delicious<sup>6</sup>, som er en side til online bogmærkning af sider og deling med sit netværk. Delicious muliggør også søgning i egne og andres bogmærker, og alt dette foregår vha. de 'tags', som den enkelte har tildelt de forskellige bogmærker. Der er på Delicious det man kalder en 'tag cloud' eller emneordssky, af ukontrollerede emneord, som hele tiden vokser sig større. Dette kaldes også en folksonomi, når der er flere folk, som bidrager med emneord. Siden fremmer allerede eksisterende emneord, ved at foreslå dem når man gemmer en side, som allerede er blevet gemt af en anden bruger, eller andre ord du selv har brugt, og på den måde kommer der en hvis standardisering i emneordene. Funktionen med at foreslå et emneord allerede mens man skriver det, er udbredt på nettet og bliver ikke bare brugt af Delicious. Sider som Facebook foreslår navne, grupper og spil allerede når du skriver det første bogstav i søgefeltet og det samme er tilfældet med Google. Det lader til at udviklingen fortsat går i den retning, og dette ses også som en hjælp, da man så ikke skal skrive hele ordet selv eller behøver at huske et fuldt navn på en bekendt. Tagging er også udbredt i blogs, hvor man laver sin egen personlige emneordssky.

Visse steder er der ikke mulighed for at lave sine egne emneord, men i stedet er der en kategoriliste, som man kan vælge fra. Denne struktur er væsentligt mere rigid og minder mere om traditionelle indekseringssystemer. Et eksempel på en side med kategorier er MySpaces blog, mens et eksempel på en side med frie, ukontrollerede emneord er blogsiden Live Journal.<sup>7</sup>

## **Hvad kan de bruges til?**

Jeg har i det ovenstående trukket nogle af de sociale medier ud og beskrevet hvad de kan og også givet nogle eksempler på hvor de bliver brugt. Ikke alle eksemplerne er fra biblioteksverdenen, da det ikke er alle medierne, som der kan findes tydeligt på de forskellige hjemmesider. Blogs er i brug visse steder, ligesom der findes forskellige kommunikationsmedier. Tagging eller folksonomier er derimod ikke blevet udbredt til bibliotekssektoren, dog kunne det godt tyde på, at folksonomier vil komme til at

---

<sup>6</sup> Delicious bliver i andre artikler skrevet del.icio.us, men siden skriver selv sit navn sammenhængende uden punktummer. Det er muligt, siden tidligere har haft punktummerne, men de er der ikke i dag.

<sup>7</sup> [www.myspace.com](http://www.myspace.com) og [www.livejournal.com](http://www.livejournal.com)

supplere de kontrollerede emneord inden for de næste år. (Der kan f.eks. findes en lille tag cloud på Århus Bibliotekernes hjemmeside, hvis man går ind under 'netmedier', men det er ikke klart, hvordan den bliver genereret, når man kigger på siden). Wikis er der ikke set nogen eksempler på hovedet, men det hænger nok i høj grad sammen med, at de ligger langt fra den traditionelle måde at opfatte bibliotekets virke. Det er heller ikke sikkert wikis skal have en plads i bibliotekerne; en wiki til hvert bibliotek vil nok være i overkanten, især da wikis fungerer bedst med et stort antal bidragsydere til at generere indholdet. Men man kunne godt forestille sig en fælles wiki, som dækker hele landet. Hvad den skulle indeholde ved jeg ikke, men det er heller ikke det, det her handler om. Det handler om, at overveje hvilke teknologier og medier, der findes og hvilke der så vil kunne bruges. Wikien har sine muligheder, og den vil måske kunne bruges som et redskab til bibliotekarerne selv til at støtte dem i deres arbejde, eller det vil vise sig, at den kræver for meget arbejde i forhold til det den vil blive brugt, eller at den ikke passer til de behov bibliotekarerne har.

Blogs har som sagt allerede en plads i visse dele af bibliotekssektoren, som litteratursiden.dk. Blogs kan på mange måder fungere som en traditionel artikel, hvor man har tilføjet muligheden for kommentarer. Men man kan også bruge blogs til at skabe et netværk, da man tilføje 'venner', lave links, have faste profiler og have mange forskellige bloggere lave bidrag sideløbende og til forskellige sektioner. Blogs giver i modsætning til den traditionelle artikelform, mulighed for at skabe et netværk og få feedback på det skrevne. Det er ikke i alle sammenhænge en blogs muligheder vil være det foretrukne, da det ikke er sikkert nyheder på en side har brug for kommentarer, mens bøger, spil, musik o.a. kan blive anmeldt gennem det den enkelte bruger skriver. Samtidig skal man også tage højde for hvorvidt man vil bruge den feedback, der kommer, eller om man anser den for brugbar for brugerne. Hvis ikke der er nogen mening i at give mulighed for feedback på en bestemt ting, er det ikke sikkert man som bibliotek skal lægge kræfter i at udvikle muligheden på det område, da blogs kan være et større arbejde at vedligeholde.

Der hvor der måske kan blive en stor udvikling, er i forbindelse med folksonomierne og kommunikationsmedierne. Disse to områder bruges allerede i forskellige forbindelser, og man kan forestille sig, at en folksonomi kan komme til at fungere som en anden emneindgang til katalogen, eller til at søge i artikler på hjemmesiden, boganmeldelser,



## Bacheloropgave Sociale medier og biblioteker

blogs, arrangementer o. lign.. Ligesom Delicious muliggør søgning i egne og andres bogmærker, kan denne teknologi overføres til at skabe en mere levende samling af information i biblioteket. Igen skal man overveje, hvor folksonomier eller 'tag clouds' vil være relevante og brugbare, og hvor de ikke vil være det.

Kommunikationsmedier bruges allerede i høj grad. Mails, kontaktformularer og chat findes mange steder, med mails og kontaktformularer, som de mest brugte (Hummelshøj, 2006). Men der er også mange andre kommunikationsmedier et bibliotek kan tage i brug. Jeg har nævnt medier, som MSN, Skype og SMS og sider som Facebook og MySpace. Disse kan alle bruges til forskellige former for kommunikation, og der ligger en opgave for bibliotekerne, at se på hvilke sociale medier de ønsker at bruge i fremtiden. MSN og Skype kan f.eks. bruges til referenceinterviews og søgehjælp, SMS til korte informationer(ankommet materiale, advarsel om snarligt udløb på et lån, kommende arrangementer etc.) og Facebook og MySpace til løbende kontakt og opdateringer der, hvor brugerne er. De sociale medier kan være en måde for bibliotekerne, at synliggøre sig selv, og blive en aktiv del af brugernes netværk. Udfordringerne ligger i, at finde ud af hvilke medier, der er bedst egnet til dette, hvilke der passer til det enkelte biblioteks ressourcer og profil, og hvilke medier der vil egne sig bedre til samarbejde på landsplan. Muligheder er der nok af; det er ligesom med information i dag; der er så meget af det, at det gælder om, at finde det bedste og mest brugbare i lige den situation man er i.

Der er også andre medier end de nævnte, som kan overvejes og tages i brug, men ofte handler det om, at finde et startpunkt, når man skal finde ud af hvilke medier, der er egnede inden for bibliotekssektoren, og hvad man i givet fald kan og vil bruge de forskellige medier til. Som nævnt, så er det ikke alle af de ovenstående eksempler på sociale medier, som vil være lige brugbare for de forskellige folkebiblioteker; nogle vil måske egne sig bedre til forskningsbiblioteker, nogle til samarbejde mange biblioteker i mellem og nogle vil slet ikke være egnede inden for bibliotekssektoren. Men før man kan finde ud af hvilke, der er egnede og hvilke der ikke er, så må man undersøge de enkelte mediers muligheder til bunds. Jeg har skrabet overfladen hvad angår medier og kommet med nogle eksempler på muligheder for de enkelte, men det vil kræve en mere dybdegående undersøgelse, at finde ud af hvad der skal bruges og hvad der ikke skal bruges i bibliotekerne i fremtiden. Det skal siges, at nogle biblioteker allerede er godt i

gang med at afprøve mulighederne i de forskellige sociale medier og teknologier, og erfaringerne fra disse biblioteker kan komme til at ligge grundlaget for, hvordan de vil blive implementeret eller ikke vil blive det på andre biblioteker.

## **Biblioteker og bibliotekarers nye rolle**

Det drejer sig ikke blot om, hvorvidt bibliotekarer skal være formyndere eller formidlere, men også om hvad bibliotekarer har som deres områder. Der har været en lang tradition for, at bibliotekarer ikke skulle bekymre sig om en bogs indhold, men blot om dens emne (Tredinnick, 2006). Man kan selvfølgelig diskutere om disse to ting ikke hænger sammen, men der er nu alligevel en forskel. Forskellen ligger i, at ved kun at se på emner, så ignorerer man samtidig den enkelte teksts tilgang til et emne, dens sproglige formulering, dens 'rigtighed' og 'kvalitet', en ting som ellers også er vigtig, i hvert fald set med en dansk optik, hvor kvalitet, aktualitet og alsidighed er nævnt, som centrale elementer i biblioteksvirksomhed (se biblioteksloven eller Emerek, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen, 2006). Der er også en konflikt mellem at se på information, som værende en ting og en idé (Tredinnick, 2006).

Alt dette gør, at området, som bibliotekarer bevæger sig i, har sine egne modsætningsforhold og spændinger. Dertil kommer så de nye udfordringer og muligheder den digitale teknologi giver.

Der er i flere tekster en skepsis overfor fremtidens biblioteker og professionelle informationssøgere (dvs. bibliotekarer), da den nye generation af informationsspecialister ikke menes, at have de værdier, som hører sig til bibliotekstraditionen. Bibliografisk kontrol anses for at være en ting, der hører fortiden til, nu hvor de nye medier er slået igennem, og information i høj grad er noget, der kan ændres og bliver ændret og formet alt efter kontekst og individuel brug.(Tredinnick, 2009). Andre tekster har dog et noget lysere syn på fremtiden.

Jeg kan ikke genkende al skepticismen, da jeg selv tilhører den omtalte nye generation af informationssøgere, og vi også lægger vægt på ting, som kvalitet og sandhed. Samtidig er der ting jeg kan nikke genkendende til; vi er en del af en generation, som bruger de nye medier til at finde vores informationer, og også får informationer fra

samarbejdsmedier, hvor der i princippet ikke eksisterer bibliografisk kontrol. Det er her vi som informationsspecialister, skal bruge vores viden til at sortere skidt fra kanel og finde de ressourcer, som er troværdige. Det handler i høj grad stadig om, at relevansbedømme de fundne ressourcer; nu skal det blot gøres mere på baggrund af en sides, en blogs, en gruppes historie som troværdig eller ikke troværdig, og ud fra en løbende vurdering af hver enkelt fundet ressource. Og samtidig er der stadig en tiltro til 'gammeldags' peer-review og redaktørbaseret kontrol af informationer, da der er et ønske om, at finde de 'rigtige' informationer, at finde kvalitetsinformationer.

Det virker som om den nye generation af informationsspecialister til tider bliver undervurderet af den nuværende. En del af dette ligger nok i frygten for hvad der vil ske med bibliotekerne i fremtiden, når dele af traditionen enten udviskes eller ændres til at passe ind i en ny kontekst. Samtidig erkender folk som Tredinnick og Nielsen, at der er brug for at tænke nye tanker, og at informationsspecialisterne er nødt til at gå fra at være passive 'nøglebærere' af information, til aktive medskabere af information (Tredinnick, 2009).

Tredinnick skriver: *"The added value that librarianship can bring to the collection may come from an explicit critical engagement with sources, not at the level of the artefact, but at the level of the text. Librarians perhaps can become specialist generalists, engaged with the debates that inform the scholarly research process, and able to remediate information through real subject expertise."* (Min kursivering).

Her ses starten på et paradigmeskifte, hvor det ikke længere handler om at være en neutral formidler, der stiller information til rådighed, men hvor kritisk tilgang til indholdet af en tekst eller et andet medie bliver centralt for bibliotekarrollen. Dette ses også i KVINFO projektet, hvor der er tale om mere end et traditionelt bibliotek, og måske er netop de nye generationer af informationsspecialister og bibliotekarer velrustede til at tage udfordringen op. Tredinnick taler i forhold til forskningsbiblioteker, men mange af de ting han taler om, kan overføres til folkebibliotekerne, hvis man ser på grundtankerne i det han skriver. Folkebibliotekarer skal allerede i høj grad være 'specialist generalists', så springet til at være en aktiv specialist generalist er måske ikke så stort, som man kunne tænke.

Men det er ikke kun Tredinnick og KVINFO, som ser en forandring af bibliotekernes og bibliotekarernes roller. I en rapport fra kulturministeriet om forventninger til

fremtidens folkebibliotek<sup>8</sup> forventes der også et ændret fokus og udvidelse af nogle af de services, der allerede gives. Der forventes større tværfaglighed for bibliotekarer og en brug af netværk til at finde, formidle og også skabe viden. Selektion, filtrering og sammenfatning bliver vigtigere end aldrig før, så brugerne ikke selv skal prøve at finde rundt i de store mængder information, men derimod kan få en nedkogt liste at arbejde ud fra. Dette er i høj grad blevet implementeret i dag, om end der er uenighed om, hvordan det skal gøres og hvilke teknologier, der skal tages i brug fra bibliotek til bibliotek. Spørgsmålet ligger i hvilke mål, der nu skal sættes, og om man skal og kan lave en række fælles mål for alle biblioteker. Rapporten fokuserer på de traditionelle elektroniske medier og teknologier, hvilket ikke giver anledning til undren, da den er af lidt ældre dato og derfor er fra før web 2.0 medierne fik sit gennembrud.

Mange af de rapporter, der findes, er nogle år gamle, og derfor er det måske logisk, at der ikke ses noget specielt fokus på sociale medier, men mere et fokus på digitale medier under et, og mest på envejskommunikation. Der findes flere forslag til at bruge ældre digitale medier, og det må formodes, at fremtidige rapporter også vil kigge på web 2.0 teknologier, som et led i biblioteksudviklingen. Der findes allerede et fokus på forskellige sociale medier i bibliotekssektoren, og det er min overbevisning, at dette fokus vil blive mere udbredt, som de sociale medier vinder indpas i resten af samfundet, som det var tilfældet med de andre digitale teknologier. Marianne Hummelshøj (2006) skriver bl.a. om mangelen på synliggørelse af bibliotekarernes kompetencer i det virtuelle miljø; hjemmesiderne har gode muligheder for søgning og udlån, men det halter på kommunikation – og referenceområdet. Det digitale bibliotek vil få mere fokus på brugerdeltagelse, på brugerne som en ressource og på bibliotekarerne som informationsspecialister, der kan og skal hjælpe med at lede brugerne hen til de ønskede informationer. Der har tidligere været et stort fokus på teknologien, men der er igen kommet et større fokus på service og på mennesker, som kapital. Med den konkurrence der er med andre søgemaskiner og tjenester er det naturligt, at sætte bibliotekarens kompetencer i centrum, da det er en af de ting, som bibliotekerne i fremtiden kan slå på, når de skal begrunde hvorfor biblioteker er vigtige og hvad der gør biblioteker særlige; nemlig menneskerne bag maskinerne og de kompetencer de har.

---

<sup>8</sup> <http://www.kum.dk/sw1646.asp>

Lakos og Gray (2000, s.173, citeret i Hummelshøj, 2006) udtrykker det således: ”Training and better, constant learning will be emphasized and expected. Librarians will have to be flexible, friendly and tolerant and must:

- adapt to constantly changing technological environments;
- maintain healthy scepticism of technology;
- develop and maintain customer focus;
- develop and maintain good relations with faculty as well as students;
- work cooperatively with different types of people; and
- maintain the desire to work independently and cooperate constructively”.

Hvis bibliotekarerne kan leve op til kravene ovenover, så vil bibliotekerne have en stærk serviceprofil, og dette kan betyde forskellen på hvordan bibliotekerne klarer sig i fremtiden. Men det er ikke nok for bibliotekerne, at satse på bibliotekarernes kompetencer. De skal drages mere frem i lyset end de bliver det i dag, men det er især på hjemmesiderne dette skal gøres. Bedre hjemmesider og internetservices vil kunne være med til at ligge et større fokus på de kompetencer biblioteket og bibliotekarerne har og dermed få folk til at bruge biblioteket mere. Dette vil også kunne vise forskellene mellem, at klare hele søgeprocessen selv og at få kvalificeret hjælp fra en bibliotekar. Ydermere må det blive en af bibliotekets opgaver i højere grad, at undervise brugere i søgetaktikker. Slutbrugere ønsker hjælp til selvhjælp, og biblioteket bør gøre mere for at hjælpe dem til at blive selvstændige, kompetente søgere eller i hvert fald gøre dem bedre til at sortere i det de finder og lave god kildekritik.

Sidst, men bestemt ikke mindst, så skal biblioteket brande sig selv (Hummelshøj, 2006). Bibliotekerne skal gøre det klart for alle, hvad deres rolle er, hvad de kan og hvad for nogle ydelser de kan tilbyde. Og de skal sige det højt og tydeligt, så der ikke hersker nogen tvivl om, hvor biblioteket står i fremtidens samfund.

## **Hvor bibliotekerne er nu i forhold til de nye medier**

Der er blevet skrevet om de gamle biblioteker og de fremtidige, men der må også sættes fokus på de nuværende, hvis man for alvor skal prøve at gætte, hvor bibliotekerne vil bevæge sig hen ad.

Folkebibliotekerne er en forholdsvis homogen gruppe, men der er dog stadig variationer fra bibliotek til bibliotek; det enkelte bibliotek tilpasser sig det område det opererer i, og dette kan være alt fra de store danske byer, hvor der er tilknyttet mange biblioteker til en by, til mindre byer med et lille lokalt bibliotek. Alligevel kan man godt tale om folkebibliotekerne, som en homogen gruppe, da de alle har samme formål, som det er beskrevet i biblioteksloven, og de derfor grundlæggende opererer ud fra de samme principper og mål.

Det bibliotek jeg har brugt som eksempel, for hvor andre biblioteker kan tænke sig at udvikle sig i retning af, er godt nok et forskningsbibliotek, som også varetager nogle af de opgaver et folkebibliotek normalt varetager, idet de også retter sig mod folkeskolen og gymnasiet, men det kan alligevel bruges til at kigge på nogle tendenser i bibliotekssektoren generelt set. KVINFO biblioteket og hjemmesiden er lidt anderledes opbygget end en typisk bibliotekshjemmeside. Der er nogle meget tydelige emneindgange og ingen links til andre bibliotekssider, hvor f.eks. Aalborg Bibliotekernes side har links til bibliotek.dk og netting.dk liggende på forsiden, med en simpel søgemulighed liggende på forsiden. Generelt er de bibliotekshjemmesider jeg har kigget på meget præget af links; links til andre bibliotekssider, links til interne sider, links til filialer osv. Det virker også meget forskelligt, hvad de forskellige biblioteker vælger at trække frem på deres sider og hvad der helt er udeladt. Aalborg Bibliotekerne har f.eks. ikke noget direkte link til biblioteksvagten liggende på forsiden, det har Århus Bibliotekerne derimod. Lidt gemt nede i bunden af siden sammen med de fleste andre links, men stadig liggende på forsiden. De tre bibliotekssider jeg har nævnt er da også alle væsentlig forskellige fra hinanden, og illustrerer rigtig godt den diversitet, der eksisterer på området. Selv med en fælles ramme og samme lovgrundlag er der stor forskel på hvordan bibliotekerne begår sig på nettet, formentlig ganske simpelt fordi der ingen regler og retningslinjer er for, hvordan de skal begå sig på nettet udover almindelig retspraksis. I det overstående afsnit nævnte jeg en analyse om fremtidens biblioteker lavet af Kulturministeriet, men den er fra starten af årtiet og der lader ikke til at være lavet nyere færdiggjorte analyser. Der er dog nedsat et udvalg til at belyse folkebibliotekernes rolle i videnssamfundet, men rapporten er endnu ikke at finde på Kulturministeriets side. Den skulle komme her i 2010, så det er muligt denne rapport vil komme ind på nogle af de samme ting, som

jeg nævner her. Emerek, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen fra 2006 er noget af det nyeste, der findes hvad angår samlet analyse af bibliotekerne i medielandskabet i Danmark, og bud på hvor bibliotekerne bevæger sig hen ad. Der savnes mere forskning på området, der som Emerek, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen kigger samlet på bibliotekssektoren frem for enkeltdele. Jeg vil dog alligevel forsøge mig med en analyse af hvordan jeg ser bibliotekerne placeret i dag, både fysisk og online, med den største vægt på online delen.

Hver enkelt kommune står for driften af det eller de biblioteker, som ligger inden for kommunegrænsen. Dvs. at hver kommune også selv udarbejder planer for hvordan biblioteket skal se ud hos dem, og at de i høj grad laver meget af det samme arbejde fra kommune til kommune, hvad angår udviklingen af hjemmesider. Der er også samarbejde mellem nogle kommuner og noget samarbejde på landsplan, men samarbejdsgraden varierer fra sted til sted; små kommuner vil måske have mere incitament til at arbejde sammen med andre kommuner om driften af deres biblioteker, mens store kommuner (med store byer) måske vil have mindre incitament.

Jeg har brugt hjemmesiderne for Århus Bibliotekerne og Aalborg Bibliotekerne, som eksempler på hjemmesider for folkebiblioteker tidligere i opgaven. De to hjemmesider er ved første øjekast væsentlig forskellige fra hinanden, men når man kigger nærmere på indholdet, så minder de samtidig meget om hinanden; de har søgefunktioner til katalogen, de har links til andre netmedier, de har log in muligheder for brugerne, online reservation og fornyelse, artikler, anmeldelser, lister over arrangementer og biblioteker i kommunen osv.. En stor del af indholdet er altså det samme, det er bare struktureret på forskellige måder. Et andet fællestræk ved siderne er, at de godt kan virke overfyldte. Dette er formentlig et resultat af at forsøge, at få 'det hele med' og ikke udelade noget i deres online services. På Århus Bibliotekernes hjemmeside er det resulteret i en masse små links i bunden af siden, på Aalborg Bibliotekernes hjemmeside har man i stedet forsøgt, at ligge det meste under de forskellige faneblade. Om det ene fungerer bedre end det andet er nok en smagssag, men en ting jeg har lagt mærke til er, at disse sider har ganske mange links til andre bibliotekssider med forskellige netmedier, at de også tilbyder forskellige services, som SMS og mails, og linker til Biblioteksvagten, som bruger chat. Der kan altså ses en tendens, hvor de sociale medier har fået plads på i hvert fald nogle biblioteker, og det bliver også mere

udbredt, at lave interaktive sider specifikt til bestemte målgrupper, som børn.<sup>9</sup> Hvis man skal sammenligne med den rapport, der blev lavet af Kulturministeriet for ca. otte år siden, så er bibliotekerne selv gået videre og udover de forslag, der var til at gøre mere i digitale medier, og der bliver givet mere plads til de nye medier på nettet og i det fysiske rum, hvor computer – og konsolspil, film, tegneserier, musik o.a. har fået mere plads og mange biblioteker har ændret deres indretning for at skabe mere fokus på de forskellige medier (og dermed også et lidt mindre fokus på bøgerne). Det er ikke alle biblioteker, der har fuldt denne udvikling, men næsten alle biblioteker bruger netmedier og digitale teknologier af en eller anden slags (Hummelshøj, 2006), og de fleste har også gjort mere plads til andre medier end bogen.

En teknologi, som vi sjældent tænker på som en ny teknologi, er computeren, som er en af de ældste digitale teknologier, og en teknologi, som giver adgang til en stor del af de nye medier. Computeren er også med tiden i højere og højere grad blevet til et konvergens medie, ligesom mobiltelefonen er blevet til en sammenblanding af mange forskellige teknologier og medier i ét (Flew, 2008), og dette er også med til at udvide mulighederne for hvad man kan og ikke kan i samfundet og dermed også i bibliotekerne. Der er da også lavet et mobilbibliotek<sup>10</sup> til Aalborg Bibliotekerne, som er en side indrettet til at kunne bruges fra en mobiltelefon med internet adgang og begrænset skærmlads. Noget de selv beskriver som en 'light udgave' af hjemmesiden. Alene det at computere har fået en større rolle på bibliotekerne giver muligheder for at udnytte de nye medier mere og på nye måder. Nogle biblioteker har også opsat oversigts – og informationsskærme, 'hot spots' eller trådløst internet, så brugere kan bruge deres egne computere til at komme online, og indført cafeer, mini biografier, musikhjørner o. lign.. Alt i alt så ser det ud til, at bibliotekerne generelt set er godt med, når det gælder de nye medier, og en del bruger også de sociale af dem. Der er forskelle fra område til område, da det er op til kommunerne og bibliotekerne selv, at bestemme hvordan deres bibliotek skal indrettes, hvilke ekstra services, der skal ligges vægt på og i hvor høj grad, så længe de opfylder grundbestemmelserne i biblioteksloven. Hummelshøj (2006) refererer til en undersøgelse af brugen af forskellige medier i biblioteksregi, og deri kan det også ses, at næsten alle biblioteker bruger de 'gamle' nye medier og teknologier, mens de sociale medier havde en noget mindre udbredelse på

---

<sup>9</sup> Se f.eks. Palles Gavebord.

<sup>10</sup> [www.mobib.nu](http://www.mobib.nu)



det tidspunkt undersøgelsen blev lavet. I hvor høj grad de sociale medier og de nye medier generelt er blevet udbredt siden da findes der ikke (endnu) nogen undersøgelser om, men det er et område, som måske vil blive belyst i Udvalget for folkebibliotekernes rolle i videnssamfundets rapport her senere i 2010.

## Konklusion

Jeg har i opgaven skrevet om biblioteker i en historisk sammenhæng, i en nutidig sammenhæng og i forhold til de nye medier. Jeg har også beskrevet og diskuteret nogle af de sociale medier i forhold til, hvilke der kunne tænkes at blive brugt i biblioteksregi og hvilke, der allerede er taget i brug. Som Marianne Hummelshøj (2006) påpeger, så er det meget forskelligt, hvilke medier, der bliver brugt i de forskellige biblioteker, men når man ser på hvordan teknologier og medier er blevet taget ind i bibliotekssektoren gennem tid, så kan der ses en tendens, hvor en teknologi eller et medie først bliver taget i brug nogle få steder, men så vinder mere udbredelse, som det bliver almindeligt kendt og brugt andre steder i samfundet. Derfor må man også forvente, at de sociale medier vil komme til at fylde mere i fremtiden, som erfaringerne fra nogle få biblioteker bliver spredt til andre biblioteker, og medierne får en større betydning i det omkringliggende samfund.

Der er ikke nogle fuldstændig nye undersøgelser af brugen af nye medier i bibliotekerne, og generelt er fokuset på de sociale medier meget spredt. Der savnes en samlet undersøgelse af den nuværende brug af sociale medier, og en undersøgelse, der kan belyse hvilke medier, der vil være bedst egnet til brug i bibliotekssammenhæng til at løfte bibliotekerne ind i netværkssamfundet. Nogle biblioteker klarer sig godt, og har selv taget initiativ til at bringe de sociale medier ind på deres hjemmesider, mens andre har valgt ikke at gøre det. Pt. vides det ikke, hvor stor forskellen i disse bibliotekers succes er, da alle biblioteker så vidt muligt tilpasser sig deres lokalsamfund. Det ses dog, at et bibliotek som KVINFO har et højt antal besøgende om året, og at dette bibliotek har valgt, ikke kun at være vidensformidlere, men også vidensskabere. De vedkender sig heller ikke fuldstændig neutralitet, men skriver, at de har rod i kvindebevægelsen, og at dette stadig er en del af deres grundlag.

## Bacheloropgave Sociale medier og biblioteker

Ud fra KVINFOs erfaringer og de tendenser, der ses i andre biblioteker og resten af samfundet, så går det mere og mere i retning af personlig indlevelse, og derfor må bibliotekarer også vise mere personlighed i deres arbejde, end der ellers har været tradition for. Dette er ikke så meget et resultat af den digitale teknologi, som det er et resultat af forbrugersamfundet, hvor bibliotekarer skal 'sælge sig selv' og sine kundskaber til 'kunderne'. Den digitale teknologi har været med til fremskynde et mere hæsblæsende samfund, og udviklingen går i dag stærkt. Dette betyder, at bibliotekerne også konstant må være i udvikling og se på sig selv, for at tilpasse sig behovene hos brugerne, samtidig med de skal holde de centrale bibliotekselementer for øje. Jeg mener godt dette kan lade sig gøre; KVINFO er et eksempel på et bibliotek, som formår at spænde vidt og være moderne, samtidig med de holder fast i deres bibliotekstradition. Aalborg Bibliotekerne og Århus Bibliotekerne har også inddraget brugerne i mange sammenhænge, og givet brugerne nye muligheder for at være selvstændige, kompetente slutbrugere, og bruge biblioteket til det, der er deres behov.

Selvom det ikke er til at finde noget offentligt om, hvorvidt der er planer for en større brug af sociale medier, så tyder det på, at bibliotekerne vil begynde at bruge dem mere og at de vil blive implementeret i langt de fleste biblioteker, da folkebibliotekerne altid har fuldt samfundsudviklingen og tilpasset sig de nye tider. Udfordringen for bibliotekerne og bibliotekarerne bliver at finde deres plads i de sociale medier og netværkssamfundet, hvis de skal fortsætte med at have en betydning i fremtiden. Jeg har diskuteret nogle af de medier det kan tænkes bibliotekerne vil tage i brug, har taget i brug og måske ikke vil tage i brug, med henblik på at give et bud på hvilke medier, der kan bruges i en bibliotekssammenhæng, og hvordan bibliotekerne kan bruge dem til at skabe sig et aktivt netværk med deres brugere.

Det er både min og andres opfattelse og påstand, at bibliotekarer nødvendigvis må gå fra at være passive formidlere til aktive vidensskabere og formidlere i både nutidens og fremtidens samfund, hvis vi vil fastholde bibliotekerne, som et af samfundet vigtigste vidensbærende institutioner.

## Litteraturliste

Emerek, Leif; Hvenegaard Rasmussen, Casper & Skot-Hansen, Dorte (2006), “Folkebiblioteket som forvandringsrum – Perspektiver på folkebiblioteket I kultur – og medielandskabet.” Udgivet af Danmarks Biblioteksforening og Danmarks Biblioteksskole.

Flew, Terry (2008),”New Media: An introduction.” Udgivet af Oxford University Press.

Hummelshøj, Marianne (2006), ”Folkebibliotekernes web-baserede referenceservices og bibliotekarens rolle.” Udgivet af Dansk Biblioteksforskning, 2. årgang, nr. 2.

Mader, Stewart (2007),”Wikipatterns. A practical guide to improving productivity and collaboration in your organization.” Udgivet af Wiley.

Nielsen, Jytte (2009), ”Viden i spil – Et bud på bibliotekernes rolle i fremtiden.” Udgivet af Dansk Biblioteksforskning, 5. årgang, nr. 2.

Qvortrup, Lars (2006), ”Det hyperkomplekse samfund.” Udgivet af Gyldendal.

Tredinnick, Luke (2006), ”Digital Information Contexts: Theoretical Approaches to Understanding Digital Information.” Udgivet af Chandos Publishing.

Tredinnick, Luke (2009),”The analogue library in the digital world. Professional education and the changing face of librarianship.” Udgivet af Dansk Biblioteksforskning, 5. årgang, nr. 2.

<http://www.kum.dk/sw1646.asp> (lokaliseret d. 21. maj 2010)

Bacheloropgave  
Sociale medier og biblioteker

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=11770> (lokaliseret d. 21. maj  
2010)